

Afganistan'daki NATO varlığının en hararetli savunucularından olan İngiltere dışında Afganistan işgalinin açıktan savunucusu kalmamıştır. ABD de, 2014'de Afganistan'dan çekileceğini, ülkenin güvenliğini Afgan ordusuna devredeceğini açıklamıştır.

İttifaklar, Türk Dış Politikası ve Suriye

Alliances, Turkish Foreign Policy and Syria

Bariş DOSTER

Abstract

Allies are important in foreign policy and their life depends on conditions, time, necessities and priorities. Geopolitics is the main factor that affects international relations. In the case of Syrian conflict, Syria's allies, especially Russia and Iran, are standing by Syria. On the other side, its state capacity and regional position do not allow Turkey to reach its goals. Moreover, the American public opinion and US' allies are against a military intervention in Syria.

Keywords: Alliances, Turkey, Syria, diplomacy, Middle East

İttifaklar, ülkeler için amaç değil, araçlardır. Devletler ittifak ilişkilerinde ekonomik, politik, askeri, toplumsal, bilimsel, teknolojik kazanımlar elde etmeyi hedeflerler. Bölgesel ve küresel güç mücadelesi verirken, ittifak ilişkilerinden yararlanmak isterler. Komşu ülkelerle, dost ve ak-raba halklarla ilişkilerinde, soydaşlığı, ırkdaşlığı, dindaşlığı, gerektiğinde, yerinde ve dozunda bir araç olarak kullanırlar.

Giriş

Türkiye'deki dış politika yapıcılarının sıklıkla Türkiye'nin belli tarihi, coğrafi, kültürel özelliklerine dikkat çekerler. Stratejik derinliğinden, jeopolitik konumundan, tarihi coğrafyasından, devraldığı kültürel mirastan söz ederler. Üç yanının denizlerle çevrili olmasını, Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasların kesişme noktasında bulunmasını, devraldığı imparatorluk mirasını, çok kimlikli, çok kültürlü toplum yapısını gündeme getirirler. Ancak Türkiye'nin üstlendiği veya heves ettiği işlevi yerine getirecek ittifak ilişkilerine, güç unsurlarına, yumuşak güce, devlet kapasitesine, siyasi ve iktisadi istikrara, ortak hedefler konusunda uzlaşmış demokratik bir devlet ve toplum yapısına sahip olup olmadığı üzerinde pek fazla durmazlar.

Türkiye'nin çok boyutlu bir kimliği olduğu kesindir. Hem Avrupalı hem Asyalı, hem Batılı hem Doğulu, hem Karadenizli hem Akdenizli, hem Balkanlı hem Ortadoğulu, hem Müslüman hem laik bir halkın ülkesidir. Bu, başka pek az devlete nasip olan bir nimettir. Çünkü çok geniş kültürel ilişkilere ve çok getirili bir dış politikaya olanak sağlayan bir yanı vardır. Yeter ki, kültürel olarak gerekli sentezleri yapacak, siyasal olarak o çok boyutlu politikayı oluşturup izleyecek donanımına sahip olsun. Türk-Arap ilişkilerinde bizim Birinci Dünya Savaşı'ndan gelen kırgınlığımızı, onların Kemalist devrimler konusundaki şaşkınlığını aşarak sıkı ilişkiler kurmak elbet kolay değildir. Ama Ankara'nın, başka boyutlardaki tek yanlı tutkularından ve bağlılıklarından biraz kurtula-

rak kendi bölgesinde sıcaklık ve yakınlık yaratacak adımları atabilmesi, yalnız komşuluğun ve din kardeşliğinin gereklerine uygun olmakla kalmaz, kimlik çeşitliliği ortasında kimlik sıkıntısı çeken bir halkın gerçek doğasına da çok uygun düşer.¹

İttifak ilişkilerini düşünürken de bu gerçekleri gözetmek gerekir. Çünkü ittifaklar, siyasi, iktisadi, askeri olarak ortak hedeflere, ortak çıkarlara dayanırlar. Askeri ittifaklarda, savunma ve güvenlik öne çıktığından ortak tehdit algısı baskındır. İttifaklara yol açan değişkenler ortadan kalkınca, müttefikleri bir arada tutmak zorlaşır. İttifakların zayıflaması, önemsizleşmesi, varlık sebebini yitirmesi, hatta dağılması kaçınılmaz hale gelir. Bölgesel ittifaklar; jeopolitik çıkarları, ulusal güvenliği, ortak tehdit algılarını içermenin yanında, coğrafi yakınlığa ve buna dayalı işbirliğine de büyük önem verirler. Kimi zaman aralarında etnik, dinsel, tarihsel, kültürel bağlar da bulunan bölge ülkeleri, ekonomik ve politik alanda ortak hedef ve çıkarların, savunma ve güvenlik konularında yapılan işbirliğinin yanına, sınır ticaretini, su, tarım, gıda, vb. konulardaki ortak projeleri de eklerler. O nedenle bir ülkenin dış politikası ve ittifak ilişkileri, o ülkenin coğrafi konumundan bağımsız ele alınamaz. Çünkü ittifakların tarihi, yapısı, ömrü, öncelikleri, kurulma ve dağılma süreçleri, dönemin kuvvet dengeleri, iç ve dış politikanın etkileşimi, ekonomik gidişatı değişken olsa da, coğrafi konum değişmez, sabittir ve jeopolitik uluslararası ilişkileri düzenleyen en temel objektif öğedir. O nedenle Napoleon'un şu sözünü unutmamak gerekir: "Bir ülkenin kaderi, coğrafyasıdır".

İttifaklar, ülkeler için amaç değil, araçtır. Devletler ittifak ilişkilerinde ekonomik, politik, askeri, toplumsal, bilimsel, teknolojik kazanımlar elde etmeyi hedeflerler. Bölgesel ve küresel güç mücadelesi verirken, ittifak ilişkilerinden yararlanmak isterler. Komşu ülkelerle, dost ve akraba halklarla ilişkilerinde, soydaşlığı, ırkdaşlığı, dindaşlığı, gerektiğinde, yerinde ve dozunda bir araç olarak kullanırlar. Kendi iç sorunlarını bir başka devlete, komşu ülkeye havale edip, dışsallaştırırken de, bir “öteki” yaratır, “dış düşman” üretirler. Bu yolla kamuoyunun desteğini almaya ve dikkatini ülke dışına yönlendirmeye çalışırlar.

En köklü ve güçlü ittifakların bile bunalım yaşaması, varlık sebebinin ve geleceğinin sorgulanması doğaldır. Örneğin; SSCB'nin dağıldığı, sosyalist sistemin çöktüğü süreçte, Varşova Paktı da tarihe karışmıştır. NATO ise Varşova Paktı dağıldıktan sonra adeta bunalıma girmiştir. Bunalımın atlatılması için “terörizmle savaş”, “radikal İslam’la savaş”, “uyuşturucu, nükleer madde, insan kaçakçılığıyla savaş” gibi yeni tehditler, yeni düşmanlar türetilmiştir. Bu kapsamda ABD, 11 Eylül 2001 saldırılarını kendisi açısından başarılı biçimde kullanmış, Afganistan ve Irak işgallerine gerekçe olarak sunmuştur. Ancak ABD açısından evdeki hesabın çarşıya uyduğunu söylemek de zordur. Çünkü geçmişte SSCB'nin kâbusu olan Afganistan, bu kez ABD için karabasana dönüşmüştür. Devlet borcunun toplamı 17 trilyon dolara yaklaşan² ABD için Afganistan’daki savaşın haftalık maliyeti 2 milyar doları geçmiştir. Bu durum şu Asya atasözünü çağrıştırmaktadır: “Tanrı bir milleti cezalandırmak isterse, yolunu Afganistan’a düşürür”.

Nitekim ABD'nin kimi müttefikleri, öncelikle de Almanya, ABD'deki olumsuz gidişatı görmüşlerdir. Almanya, ABD'nin Afganistan için ek asker talebine karşı çıkmış, İsviçre, Hollanda ve Kanada askerlerini çekmiştir. Afganistan'daki NATO varlığının en hararetli savunucularından olan İngiltere dışında (ki o da zaten İsrail’le birlikte ABD'nin iki stratejik ortağından biridir), Afganistan işgalinin açıktan savunucusu kalmamıştır. ABD de, 2014’de Afganistan’dan çekileceğini, ülkenin güvenliğini Afgan ordusuna devredeceğini açıklamıştır.

Diplomatik Üslubun Önemi

Diplomasi bilgi, birikim, deneyim, donanım, derinlik gerektiren bir alandır. İster müttefik olsun isterse rakip veya düşman³, muhatabın o anki hamlelerini bilmek, sonraki hamlelerini ise öngörerek, önceden pozisyon almak gerekir. Adeta bir sanat olan, “kadife eldivenler içinde muştayla adam dövme” benzetilen diplomasiyi yürütmek için, farklı disiplinlerden ve verilerden yararlanılır. Kamu diplomasisinin geçmişe nazaran daha da önem kazandığı, değişik ve çeşitli araçlarla yürütüldüğü günümüzde, diğer ülkeleri endişelendirecek, onların tepkisini, öfkesini, düşmanlığını körükleyecek sözler söylenmez. Sessiz ve derinden çalışılır. Gerçek niyetler açık edilmez. Başka ülkelerin işlerine karışmanın Casus Belli (savaş nedeni) sayıldığı, savaş kışkırtıcılığı yapmanın dünyada büyük tepki çektiği hiç akıldan çıkarılmaz.

Dış politikanın öncelikli amacı, ulusal çıkarları savunmak, özellikle de ulusal bağımsızlığı ve ulusal güvenliği korumaktır. Diplomaside ahlaki, vicdani, insani değer ve ilkelere maalesef yer olmadığından, dış politika uygulamalarında bu tür kavramlar, özellikle emperyalist devletler tarafından diğer ülkelere müdahale gerekçesi olarak kullanılırlar.⁴ Keza dış politikada “sokağın sesine kulak vermek”, “halkın özgürlük ve demokrasi taleplerini gözetmek”, “zalimin yanında yer almak” gibi sözlerin de karşılığı yoktur. Bu alanın aktörleri için ezeli ve ebedi dostluklar-düşmanlıklar değil, menfaatler esastır. Müttefiklerin ya da düşmanların “demokrat” veya “diktatör” olup olmamasına, insan hakları ve özgürlükleri gözetip gözetmemesine bakılmaz.

Dış politikada üslup, dil, yöntem ve zamanlama önemlidir. Bu alanda duygusallığa yer yoktur, slogan atılmaz. Mesela bir başka ülkedeki muhalif gruplarla açıktan, dünyanın gözü önünde temas kurup, onları desteklemekten kaçınılır. Temas kurulsa bile (ki büyük devletler, rekabet içinde olan devletler diğer ülkedeki muhaliflerle mutlaka temas kurarlar ve gerekirse desteklerler), bu iş gizli yürütülür. Muhalif gruplara hele de terörist yapılara açıktan destek vermenin, hem atılan adımların meşruiyetini zayıflatacağı, hem de

karşılıksız kalmayacağı bilinir. Hedefteki ülkenin karşılıklılık (eskilerin deyişiyle müteakabiliyet) ilkesi gereği, karşılık verme hakkını kullanabileceği dikkate alınır. Kamu diplomasisi yürütülürken ülkenin öncelikle yumuşak gücü devreye sokulur. Psikolojik harp, toplum mühendisliği, algı yönetimi, zihin denetimi araçları seferber edilir.

Ortadoğu'nun Kaygan Zemini ve Değişen Türkiye Algısı

Son dönemde Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerde Türkiye, ikili ve çok taraflı ilişkilerinde, ittifak arayışlarında önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Bölgesel güç olmaya çalışan, ama bölge ülkeleriyle ilişkileri gergin olan bir ülke görüntüsü vermiştir. O nedenle de bölge dışından aldığı destek ne kadar büyük olursa olsun -ki o da tartışmalıdır- hedefine ulaşmakta zorlanmıştır. Siyasi, iktisadi, askeri, toplumsal, kültürel, bilimsel, teknolojik anlamda devlet kapasitesi, yumuşak gücü yetersiz kalmıştır. Diplomaside tek bir veriyle, tek bir değişkenle, tek bir dinamikte hareket edilmeyeceği, ikili ilişkilerin üçüncü ülkeler nezdinde de yansımalarının, yankılarının, etkilerinin olabileceği göz ardı edilmiştir. Örneğin; Suriye ve Irak'ta izlenen politika, Rusya ve İran'la ilişkileri gerginleştirmiştir. İsrail'le yaşanan gerginlik sonrasında İsrail, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi arasındaki ilişkiler daha da güçlenmiştir. O kadar ki Akdeniz'de birlikte enerji sondajları yapmaya başlamışlardır. Ayrıca İsrail, Güney Kıbrıs Rum Kesimi'ndeki iki İngiliz üssünden (Agratur ve Dikelya) yararlanmak istediğini bildirmiş, Rumlardan hava üssü talep etmiştir.⁵ Devamı gelmeyen Ermenistan açılımı sonrasında ise en az sorun yaşanan ülke olarak bilinen Azerbaycan'la gerginlik yaşanmıştır.

Tüm bu gelişmeler sonrasında gerek Türkiye'de, gerek bölgede, gerekse dünyada, Türkiye'nin yakın coğrafyasında yalnızlaştığı yönünde yaygın bir kanaat oluşmuştur. Ankara'nın; Suriye, İran, Irak ve Rusya başta olmak üzere komşu ülkelerin sert eleştirilerine muhatap olması da, bu algıyı beslemiştir. Türkiye'deki siyasal muhalefet izlenen dış politikanın, ulusal güvenliğe, ulusal bütünlüğe, ulusal çıkarlara zarar verdiğini söylerken, komşu ülkelerin liderleri de, Türkiye'nin

izlediği siyasetin, bölgedeki çatışmaları körüklediğini, ayrılıkçı unsurları cesaretlendirdiğini ifade etmişlerdir. Neticede dünya basınında Türkiye için, bölgesel etkinliği, uluslararası saygınlığı, caydırıcılığı, yaptırım gücü azalan, sürekli konuşan ama eyleme geçmeyen, tehdit eden ama inandırıcı olmayan bir ülke görüntüsü öne çıkmıştır. Sesi çok çıkan, kendi kendisini "bölgesel aktör", "küresel oyun kurucu", "stratejik oyuncu", "değişimin öncüsü", "bölgenin sahibi" "Ortadoğu halklarının sözcüsü" gibi tanımlarla niteleyen, ama bu sözleri fazla ciddiye alınmayan bir devlet olarak nitelenmiştir.

Tüm bunlardan çıkan sonuç şudur: Bölgesel anlaşmazlıklarda, başka ülkelerin iç sorunlarında taraf olmak tehlikelidir. Klasik, kurumsallaşmış, gelenekselleşmiş dış politikadan, gerekli hazırlıkları yapmadan ve hızla uzaklaşmak, güç-çıkarmasını gözetmemek, gerçekler ile niyetler, hedefler ile imkân ve kabiliyetler arasındaki uyumu göz ardı etmek, büyük sorunlara yol açar. Birkaç örnek vermek gerekirse; Irak'ta başbakan Maliki'ye karşı açıktan tavır alınması, ona karşı Allavi'nin desteklenmesi, idama mahkûm edilen cumhurbaşkanı eski yardımcısı Haşimi'ye sahip çıkılması, Kuzey Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin doğrudan muhatap alınarak onunla petrol anlaşmaları imzalanması ve bağımsızlık yönünde teşvik edilmesi Irak merkezi hükümetiyle ilişkileri germiştir. Irak'ın kuzeyinde Kürtlerin, Mısır'da Müslüman Kardeşler'in, yakın zamana dek Filistin'de Hamas'ın, Suriye'de terör örgütü PKK'nın Suriye kolu olarak bilinen PYD'nin, terör örgütü El Kaide ve uzantılarının ve Özgür Suriye Ordusu'nun (ÖSO) açıkça desteklenmesi, sadece dışarıda değil Türkiye içinde de gerginliği artırmıştır.

Türkiye'nin izlediği siyaset, "değerli yalnızlık" gibi tanımlamalarla, "halklarla sıfır sorun", "proaktif dış politika", "ilkeli diplomasi" gibi kavramlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak din, mezhep ve etnik köken üzerinden siyaset yapmanın, bunlar üzerinden siyaset yapan grupları, örgütleri, yapıları muhatap alıp desteklemenin sonuç vermediği görülmüştür. Dahası bu siyaset, Ortadoğu'nun karmaşık yapısı nedeniyle ters tepmeye müsaittir. Birkaç örnek vermek gerekir-

Suriye'deki rejimin kimyasal silahların teslimi konusunda attığı adım ve ABD ile Rusya'nın bu konuda anlaşmaya varması, bölgesel ve küresel ölçekte ciddi sonuçlar doğurmuştur. Suriye'de bu sonuca ulaşılmasının bölgesel dinamiklerle, Çin'in, özellikle de İran ve Rusya'nın tutumuyla ve ABD'nin nesnel koşullarıyla yakından ilgisi vardır.

se; Irak'taki Türkmenlerin yüzde 55'i Şii, yüzde 45'i Sünni olduğundan mezhep temelli bir yaklaşım sonuç vermemektedir. Keza Lübnan'da Hizbullah etkili olduğu için, bu örgüt de Suriye ve İran'a yakın durduğu için, Lübnan'da Türkiye'nin bir ağırlığı bulunmamaktadır.

Suriye'deki Olaylar ve Türkiye'nin Tutumu

Suriye'de olaylar başladığı zaman ilk aşamada taraf olmayan, hatta Esad yönetimini reform yapmaya ikna edebileceğine inanan ve bu yönde kimi adımlar atan Türkiye, bir süre sonra tavrını değiştirip, rejim ile tüm bağlarını ve iletişim kanallarını koparmış, muhalif gruplara ise her türlü desteği vermeye başlamıştır. Tüm taraflarla temas ve mesafeyi korumak yerine, tarafsızlığın bütünüyle yitirilmesi, Batıya ve Suriye'deki rejim karşıtı gruplara fazlasıyla bağlı, hatta bağımlı bir dış politika izlenmesi, sadece Suriye ile değil, Rusya, İran ve Irak ile de ilişkileri gerginleşmiştir. Sayıları mülteci kamplarında 600 bini, Türkiye genelinde ise bir milyonu bulan Suriyeli sığınmacıyı kabul eden bir devletin mümkün olduğunca tarafsız olması beklenirken, mülteci kamplarındaki üniformalı kişilerin Suriye'deki çatışmalara katılması, uluslararası hukuk anlamında da sıkıntılar yaratmıştır.

Ancak Suriye'deki olayların üzerinden 2,5 yılı aşkın bir zaman geçmesine karşın Türkiye hedeflerine ulaşamamıştır. Hatta Suriye'deki muhalif grupları çatısı altında toplayan Suriye Ulusal Konseyi'nin başkanı Galyun, "Türk hükümetinin başta verdiği sert demeçlerin Suriye halkında beklentileri artırdığını, ama bunun arkasının gelmediğini, Ankara'nın işin bu kadar uzayacağını

tahmin edemediğini, muhalefeti silahlandırma düşüncesinin uluslararası toplumun kendi yükümlülüğünü Suriye halkının üstüne atması demek olduğunu" söyleyerek Türkiye'yi eleştirmiştir. İsrail'in Esad'ın gitmesini istemediğini, bunun da Batının müdahalesinin önüne geçtiğini, olası bir müdahalenin bölgesel savaş çıkacağı endişesi doğurduğunu vurgulamıştır.⁶ Ayrıca, Türkiye'nin Suriye topraklarında bir tampon bölgenin oluşturulmasına öncülük etmesini isteyen Suriyeli muhaliflerin ve Türk basınının bir bölümünün, bu süreçte Türk kamuoyunu etkilemek için, Suriye lideri Esad'ın yeniden terör örgütü PKK'ya destek verdiği yönündeki iddiaları yoğun olarak işledikleri görülmüştür.

Suriye'deki Son Gelişmeler

Suriye'deki rejimin kimyasal silahların teslimi konusunda attığı adım ve ABD ile Rusya'nın bu konuda anlaşmaya varması, bölgesel ve küresel ölçekte ciddi sonuçlar doğurmuştur. Suriye'de bu sonuca ulaşılmasının bölgesel dinamiklerle, Çin'in, özellikle de İran ve Rusya'nın tutumuyla ve ABD'nin nesnel koşullarıyla yakından ilgisi vardır. Sorun bölgesel ve küresel boyut kazandıkça ABD'nin manevra sahası daralmıştır. BM'nin son açıkladığı Suriye raporunda da, kimyasal silahların kullanıldığının belirlenmesi, ancak kimin tarafından kullanıldığının saptanamadığının vurgulanması, ABD'nin elini zayıflatmıştır. Buna karşılık Rusya ise hem Esad ile ilişkilerini korumuş hem de Suriyeli muhaliflerle sürekli temasta kalarak, Suriye'deki çözümün Rusya'sız veya Rusya'ya rağmen olamayacağını taraflara göstermiştir.

ABD'nin stratejik ortağı olan İngiltere'de bile parlamento Suriye'ye yönelik saldırıya karşı çıkmıştır. Dahası İngiltere Güney Kıbrıs Rum Kesimi'ndeki ve Hint Okyanusu'ndaki üslerini Suriye'ye yönelik bir saldırıda kullanılmayacağını açıklamıştır.

Öncelikle şunu saptamak gerekir: Suriye'deki mevcut rejim, stratejik ortak olarak nitelediği İran'la, ilişkilerini geliştirdiği Irak'la olan yakınlığının yanında özellikle Rusya ile olan ittifakını, ayrıca Çin'le olan münasebetlerini kuvvetlendirerek, kendince başarılı bir ittifak politikası izlemiştir. Bölgesel ve küresel dengeleri doğru tahlil etmiştir. 2011'de başlayan ilk eylemlerin üzerinden 2,5 yılı aşkın zaman geçmesine karşın ve 120 bin kişinin ölümüne neden olan iç savaşın yorucu, yıpratıcı etkilerine rağmen Esad, arkasındaki halk desteğini korumuş, bu desteğin sadece Nusayrilerden ve sivil-askeri bürokrasiden ibaret olmadığını, geniş bir tabanı olduğunu göstermiştir. Ülkedeki yönetici seçkinler, nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan Sünni elitlerden de almaktadırlar, örneğin, başbakanlık yapmış olan Naci Otri Sünni'dir. Bazı büyük devlet ihalelerin-

de önde gelen Sünni aileler kollanmaktadır. 2013 yılının Nisan ayında öldürülen Ramazan el Buti gibi din alimleri de rejimi desteklemişlerdir ve bu destek sürmektedir.

Terörist unsurları da bünyesinde barındıran muhalefet, Batının ve bölgedeki kimi Müslüman ülkelerin desteğine rağmen, geniş, muteber, yaygın bir halk desteği kazanamamıştır. Muhalefetin kendi içinde parçalı yapısı, tek bir çatı altında toplanamaması, zaman zaman kendi aralarında silahlı çatışmaların yaşanması dünya kamuoyunun kafasındaki şüpheleri artırmıştır. Suriye'deki Hıristiyan azınlığın da, Esad'ın devrilmesi durumunda onun yerine gelmesi muhtemel bir İslamcı rejimden tedirginlik duyması, olası bir Müslüman Kardeşler iktidarından endişe etmesi, Batı kamuoyunu bir ölçüde de olsa etkilemiştir.

Suriye konusu, Arap Birliği'nin bir ağırlığı olmadığını bir kez daha ortaya koymuştur. Türkiye, Suriye söz konusu olduğu zaman, Libya olayında başvurmadığı kadar Arap Birliği'ne başvurmayı savunmuşsa da, Arap Birliği bekleneni verememiştir. Suriye üzerinde etkili olabilecek bir aktör olamamıştır. Arap Birliği'nin Suriye meselesinde görüş birliği içinde davranmaması bir yana, BM'nin meşruiyeti bile, özellikle Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesinin konumu nedeniyle tartışılmaktadır. NATO sadece Ortadoğu'da değil, dünyanın pek çok bölgesinde ABD'nin saldırgan politikalarının bir yan kuruluşu olarak görülmektedir.

Arap dünyasının lideri konumunda olan Mısır'daki gelişmeler Suriye'de Esad'ın elini güçlendirmiştir. İslam dünyasının ve dünya kamuoyunun bir bölümü, Suriye'de Esad'ın devrileceğini beklerken Mısır'da Mursi'nin iktidardan uzaklaştırılması, hem Mısır'da hem de İslam aleminde dengeleri değiştirmiştir. Mısır'daki gelişmeler Arap Birliği'nde ve İslam Konferansı Örgütü'nde de yankı bulmuştur. Dahası, Mısır'daki iktidar değişikliği, Suriye muhalefetine destekleyen İslam ülkelerinin kendi aralarında bölünmesine sebep olmuştur. Örneğin; Mısır'da Mursi'yi ve Müslüman Kardeşler'i destekleyen Türkiye, Suriye konusunda aynı safta olduğu Suudi Arabistan, Kuveyt ve Katar'la ters düşmüştür. Mısır'daki gelişmeler sonrasında merkeze çağrılan Türkiye'nin Kahire büyükelçisi ise görevine dönmüştür.

Suriye'nin Rusya tarafından kurulan güçlü hava savunma sistemi, elindeki etkili ve uzun menzilli füzeleri caydırıcı olmuştur. Şimdiye dek Suriye içinde tampon bölge, uçuşa yasak bölge, güvenlik koridoru oluşturulamamasının nedenlerinden biri de budur. Suriye'ye havadan yapılacak ve 48 saat sürecek sınırlı bir müdahalenin etkili olmayacağı ve Esad'ı devirmeye yetmeyeceği anlaşılmıştır. Savaş deneyimi olan Hizbullah'ın Esad'a verdiği destek de, Esad açısından önemli bir kazanım olmuştur. Esad'a yönelik ABD öncülüğündeki bir saldırının, Suriye içinde olduğu kadar, Esad'a mesafeli olan Arap dünyasında bile Arap milliyetçiliğini güçlendireceğini de unutmamak gerekir.

ABD'nin iki stratejik ortağından biri olan İngiltere'de bile parlamento Suriye'ye yönelik saldırıya karşı çıkmıştır. Dahası İngiltere Güney Kıbrıs Rum Kesimi'ndeki ve Hint Okyanusu'ndaki üslerini Suriye'ye yönelik bir saldırıda kullanılmayacağını açıklamıştır. Suriye konusunda ABD'nin Avrupa'daki tek önemli müttefiki Fransa'dır ki, bu ülkede bile kamuoyunun büyük bölümü Suriye'ye yönelik bir saldırıya karşıdır. Batıdaki bu genel eğilim, "Suriye'nin Dostları" toplantısının sonucusunun düşük katılımlı olmasına da neden olmuştur.

ABD kamuoyunun büyük bölümü Suriye'ye yönelik bir saldırıya karşıdır. Yapılan tüm anketlerde Suriye'ye yönelik bir harekâta karşı olanların oranı yüzde 50 ile yüzde 70 arasında değişmektedir. Pek çok uzman ABD Başkanı Obama'nın Suriye'ye yönelik bir müdahaleye sıcak bakmadığını, ABD'nin çözmesi gereken önemli ekonomik sorunları olduğunu, ABD'nin ulusal çıkarları açısından ilk sırada olmayan Suriye'nin ABD açısından yeni ve çözümsüz bir askeri sorun alanı olacağını belirtmektedir. ABD'de halkın gündeminde ekonomi, işsizlik, eğitim ve sağlık sorunları öne çıkmaktadır. Savaş karşıtları da sık sık gösteriler düzenlemekte ve Irak'a saldırının temel sebepleri arasında gösterilen kimyasal silahların bir türlü bulunamadığını anımsatmaktadır. ABD'de Suriye'ye yönelik bir müdahalenin en ateşli savunucuları İsrail'le çok yakın ilişkisi olan lobilerdir.

Bölge ülkeleri, Suriye konusunda aralarındaki derin görüş ayrılıklarına rağmen, Suriye'nin bölünmesi halinde çok büyük sorunlarla karşılaşacaklarını ve kendilerinin de bölünmesinin gündeme geleceğini görmüşlerdir. Hele de Suriye'nin kuzeyinde Kürt grupların özerk yönetimi gündeme getirmeleri, bu yönde kimi adımlar atmaları, Suriye'de dağınık halde yaşamalarına rağmen, zaman içinde diğer bölge ülkelerinden kopacak özerk Kürt bölgeleriyle birleşerek bağımsız Kürdistan'ı kurmaktan söz etmeleri, Türkiye, İran ve Irak'ı aynı konuda endişelendirmiştir. Çünkü Suriye'nin üçe bölünmesi halinde bir Alevi devletinin, bir Kürt devletinin, bir de Arap devletinin ortaya çıkması muhtemeldir ki, bu da Türkiye, İran ve Irak açısından kabul edilebilir bir durum değildir.

Sonuç

Sonuç olarak Suriye'deki gelişmeler, hem ittifakların varlık nedeni, hem müttefiklerin jeopolitik konumu ve stratejik öncelikleri, hem de devletlerin kapasiteleri, yumuşak güçlerinin boyutu hakkında öğretici olmuştur. Ekonomik bunalımı atlatmakta zorlanan ABD'nin ve Batı dünyasının liderlerinin Suriye konusunda kamuoylarını ikna edememeleri, Arap Birliği'nin etkisizliği,

Suriye'nin müttefikleriyle, özellikle de İran ve Rusya ile olan coğrafi yakınlığı ve tehdit algılarındaki ortaklık, Türkiye'nin ise gücü ve hedefleri arasındaki fark dikkati çekmiştir. İttifaklar üzerine düşünürken, ittifak ilişkileri kurarken, stratejik hedeflerin, politik önceliklerin, savunma ve güvenlikle ilgili tehdit algılarının yanında mutlaka jeopolitik konumu da dikkate almak gerektiği bir kez daha anlaşılmıştır.

0

DİPNOTLAR

- 1 Mümtaz Soysal, "Kimlik Sıkıntısı", **Cumhuriyet**, 22. 05. 2004.
- 2 ABD'nin borçlarını anlık olarak öğrenmek için bkz: www.usdebtclock.org, 16 Eylül 2013 itibariyle ABD'nin kamu borcu 16.941 trilyon doları geçmekteydi.
- 3 Konuyla ilgili olarak bkz: **ABD'nin Askeri Müdahaleleri**, Yay. Haz: Haydar Çakmak, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2013.
- 4 İsrail ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki yakınlaşma için bkz: Sibel Kalemdaroğlu, "Güney Kıbrıs - İsrail Stratejik İttifakı", www.21yyte.org, 23. 02. 2012.
- 5 **Cumhuriyet**, 06. 03. 2012.
- 6 Bkz: Joshua Landis, "Stay Out of Syria", **Foreign Policy**, 5 Haziran 2012.

- Hadi baka lım Bey kalk git ülkesenden hizmet bekler, oyun oynamayı bırak.
- Biz zaten oyun kurucu ülkeyiz hanım!